

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาเน้นพัฒนาเศรษฐกิจโดย ส่งเสริมอุตสาหกรรมและการเกษตรเพื่อการส่งออกส่งผลให้วิถีชีวิตของคนไทยทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบทต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจและปัญหาที่คล้ายกัน เช่น การไม่มีงานทำ ภาวะหนี้สิน ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากสิ่งแวดล้อมและการทำลายธรรมชาติเป็นต้น ในส่วนของภาครัฐก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน เช่น ปัญหาความยากจนและการกระจาย รายได้ ปัญหาหนี้สิน และการล้มละลายทางเศรษฐกิจ การขาดความเชื่อมั่นและสภาพคล่อง ปัญหาการว่างงาน เป็นต้น นับว่าเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจโดยรวมที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาอยู่

ในปัจจุบันการพัฒนาการเกษตรเคมีที่มุ่งเน้นด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อการแข่งขันเป็นหลักมิได้คำนึงผลกระทบต่อผู้บริโภค สังคมและสิ่งแวดล้อม การใช้ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมากเกินความจำเป็นเพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้กับดินในการเร่งการเจริญเติบโตของพืช การใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชอย่างไม่รอบคอบ ก่อให้เกิดสารพิษปนเปื้อนเป็นบริเวณทั่วไป โดยในปี 2546 ประเทศไทยมีการนำเข้าปุ๋ยเคมีมากถึง 3.84 ล้านตัน มูลค่า 25,746 ล้านบาท สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช จำนวน 50,331 ตัน มูลค่า จำนวน 11,380 ล้านบาท ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อดิน น้ำ อากาศ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสิ่งมีชีวิตชนิดต่างๆอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ทรงศักดิ์ วงศ์ภูมิวัฒน์ 2547 : 1)

จากการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวเราพบว่าชุมชนสามารถมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือหลายประการ โดยเฉพาะการปฏิบัติตนตามแนวพระราชดำริแบบอย่างเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด การจัดการความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน การช่วยให้ชุมชนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยใช้ทุนที่มีอยู่จนสามารถพึ่งตนเองได้ ถือเป็นเรื่องที่ดี

ชุมชนเข้มแข็งที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ต้องเป็นชุมชนที่มีลักษณะดังนี้ (ปรีชาติ วลัยเสถียร และคนอื่นๆ 2543:29)

- 1) เป็นชุมชนเรียนรู้ และพร้อมที่จะเรียนรู้
- 2) เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างอิสระ ไม่ถูกครอบงำในการตัดสินใจจากบุคคลอื่น

จนเป็นเหตุให้ชุมชนไม่เป็นของตนเอง

3) เป็นชุมชนที่สามารถจัดการทุนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความหมายมากกว่า เงินทุน เป็นทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนทรัพยากร และทุนความรู้ภูมิปัญญา

วิธีการพัฒนาชุมชนมีหลายวิธี วิธีการหนึ่งที่น่าสนใจแล้วประสบความสำเร็จคือการพัฒนาในรูปแบบของกลุ่มและเครือข่าย การรวมกลุ่มเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการแก้ปัญหาชุมชน ศักยภาพของชาวบ้านในชุมชนต่างๆ มีอยู่มาก สามารถร่วมมือกันพัฒนารากฐานของทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อ แก้ไขปัญหาต่างๆ และหาทางเลือกเพื่อการพัฒนาตนเอง องค์กรชุมชนที่เข้มแข็งได้ร่วมกันสร้างเครือข่ายเพื่อประสานความร่วมมือ ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เกิดการพัฒนาสำหรับคนที่อยู่แถวหน้าและแถวหลัง และเพื่อแผ่ไปถึงคนที่มีศักยภาพด้อยกว่า (ศุภนิศย์ จันทร์ดี 2545 : 11)

ตำบลเกาะเต่าเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เช่น การทำนา การทำสวนยางพารา การทำสวนมะพร้าว การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งได้มีจัดทำแผนพัฒนาตำบลโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเต่า และแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลเกาะเต่า ร่วมกับชุมชนเพื่อสรุปปัญหาและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในอนาคตร่วมกัน ปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาคือปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ภาวะผู้นำที่ไม่เข้มแข็ง การขาดแหล่งความรู้และข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ การรวมกลุ่มและความไม่เข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่มีราคาสูงขึ้น สภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินลดน้อยลง ดินเสื่อมโทรมมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเต่า 2545 : 9)

หมอดินอาสาและประชาชนในตำบลเกาะเต่าจำนวนหนึ่งได้ตระหนักถึงการลดต้นทุนการเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร การปรับปรุงคุณสมบัติและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินในระยะยาวโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ แต่กระบวนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรรายบุคคลค่อนข้างจะยุ่งยากต้องใช้เวลาและแรงงานในการเตรียมวัตถุดิบ และการดำเนินงานดังกล่าว การรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกทางหนึ่งในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน จากการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนของตำบลเกาะเต่า พ.ศ. 2547 โดยนักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในรายวิชา 2535104 การปฏิบัติการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และการใช้แผน (โดย ผศ.ดร.พิศมัย ผลพฤษไพบ) และรายวิชา 1045402 การฝึกปฏิบัติเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (โดย ดร.บัญญัติ สุข) ร่วมกับผู้นำชุมชนของตำบลเกาะเต่า พบว่ากลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในชุมชนยังขาดรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ชัดเจน ขาดความต่อเนื่อง เป็นกลุ่มที่รวมกันแบบหลวมๆจนไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการปุ๋ยอินทรีย์ของชุมชนได้อย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

ดังนั้นจึงควรที่จะทำการศึกษาและวิจัย เพื่อการพัฒนากลุ่มผู้ป่วยอินทรีในตำบลเกาะเต่า ให้เข้มแข็งและศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายเพื่อผลิตผู้ป่วยอินทรีให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนตำบลเกาะเต่า เพื่อให้เกษตรกรมีผู้ป่วยอินทรีที่มีคุณภาพ ราคาถูกและทำให้เพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาและศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตผู้ป่วยอินทรีในตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. พัฒนากลุ่มผู้ผลิตผู้ป่วยอินทรี ตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. เสนอแนวทางในการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตผู้ป่วยอินทรี ตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

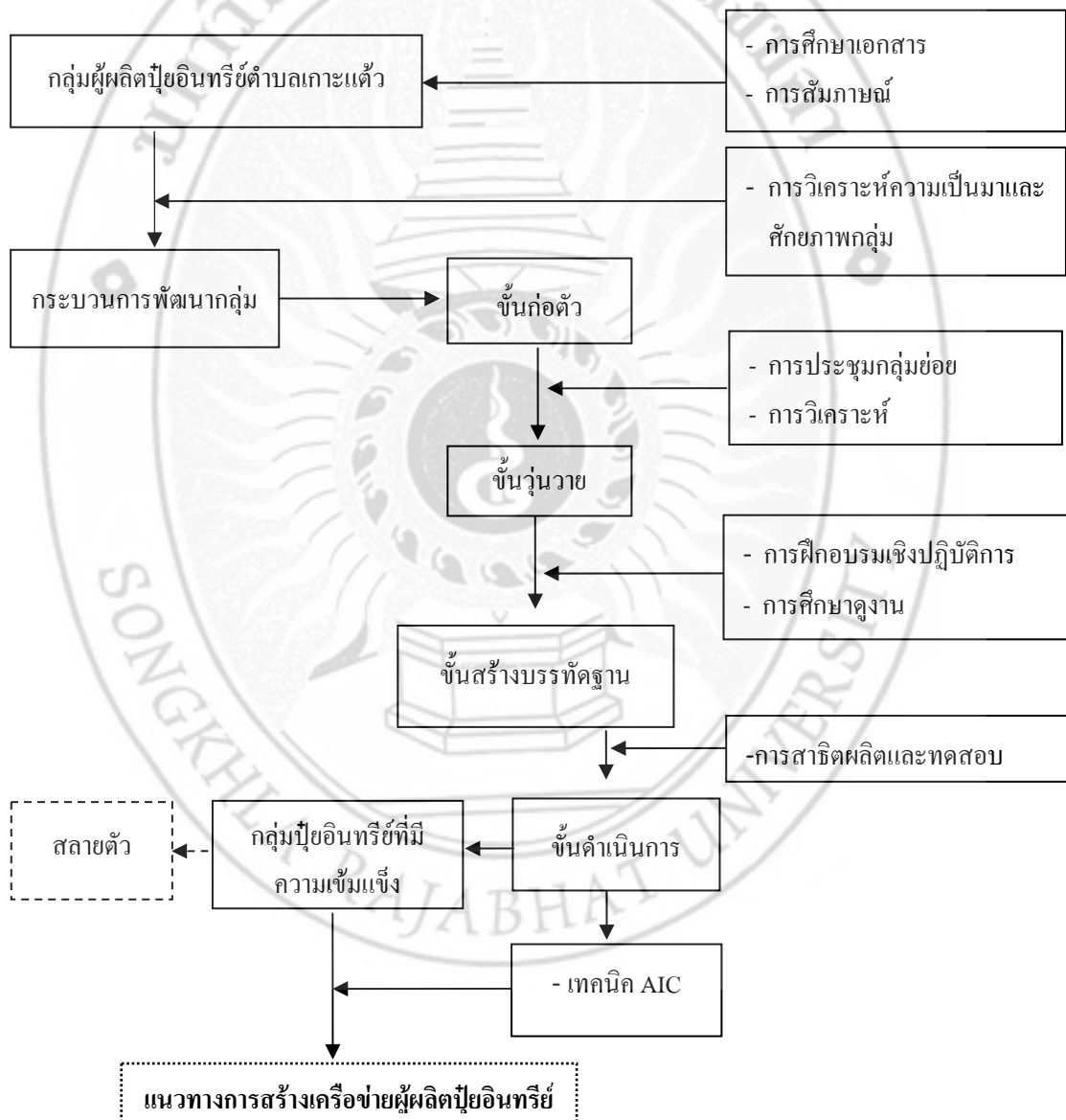
3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงความเป็นมาและศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตผู้ป่วยอินทรีใน ตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. กลุ่มผู้ผลิตผู้ป่วยอินทรีตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาได้รับการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. ได้แนวทางในการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตผู้ป่วยอินทรีเกิดขึ้นในตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
4. เกษตรกรในชุมชนตำบลเกาะเต่า มีความตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมมือเป็นเครือข่ายพัฒนา การผลิตผู้ป่วยอินทรี

4. ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาการพัฒนากลุ่มและเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 4 กลุ่ม จาก 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแหลมเทียน หมู่ที่ 2 บ้านสามกอง หมู่ที่ 3 บ้านชุมพอและหมู่ที่ 6 บ้านเกาะเต่า

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 แสดงการพัฒนา组和แนวทางการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์: ตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา (การศึกษาและพัฒนากลุ่มตามแนวคิดของอมรา รัตตากร : 2542)

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนากลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นก่อตัว ขั้นนำวนวย ขั้นสร้างบรรทัดฐานและขั้นดำเนินการ

ศักยภาพของกลุ่ม หมายถึง ความสามารถรวมกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ หมายถึง เกษตรกรในตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่รวมตัวกันขึ้นมาเป็นกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ กลุ่มหมู่ที่ 1 บ้านแหลมเคียน กลุ่มหมู่ที่ 2 บ้านสามกอง กลุ่มหมู่ที่ 3 บ้านชุมพอและกลุ่มหมู่ที่ 6 บ้านเกาะเต่า

เครือข่ายผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในตำบลเกาะเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่รวมกันเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

แนวทางการสร้างเครือข่าย หมายถึง วิธีการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในตำบลเกาะเต่าให้มีการรวมกันเป็นเครือข่ายผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลเกาะเต่า

หมอดินอาสา หมายถึง เกษตรกรที่อาสาสมัครเข้าร่วมงานเป็นตัวแทนของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในพื้นที่โดยมิได้หวังผลตอบแทนใดๆทั้งสิ้น